

8

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Avrupa Birliği'nde bütün çiftlik hayvanlarını kapsayan yasal düzenlemeleri açıklayabilecek,
- Buzağların büyütülmesiyle ilgili yasal düzenlemeleri açıklayabilecek,
- Domuz yetiştiriciliğiyle ilgili yasal düzenlemeleri açıklayabilecek,
- Yumurta tavukları ve etlik piliçlerle ilgili yasal düzenlemeleri açıklayabilecek,
- Türkiye'de hayvan refahıyla ilgili yasal düzenlemeleri açıklayabileceksiniz. bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Hayvan refahı
- Yasal düzenlemeler
- Direktif
- Avrupa Birliği
- Türkiye
- Çiftlik hayvanları
- Buzağı büyütme
- Domuz yetiştiriciliği
- Yumurta tavukçuluğu
- Etlik piliç üretimi

İçindekiler

Hayvan Davranışları ve Refahı

Avrupa Birliği ve Türkiye'de Yetiştiricilikte Hayvan Refahıyla İlgili Yasal Düzenlemeler

- AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ÇİFTLİK ŞARTLARINDA HAYVAN REFAHIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER
- BÜTÜN ÇİFTLİK HAYVANLARINI KAPSAYAN YASAL DÜZENLEMELER
- BUZAĞILAR İÇİN YASAL DÜZENLEMELER
- DOMUZLAR İÇİN YASAL DÜZENLEMELER
- YUMURTA TAVUKLARI İÇİN YASAL DÜZENLEMELER
- ETLİK PILİÇ ÜRETİMİ İÇİN YASAL DÜZENLEMELER
- TÜRKİYE'DE HAYVAN REFAHIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği ve Türkiye’de Yetiştiricilikte Hayvan Refahıyla İlgili Yasal Düzenlemeler

AVRUPA BİRLİĞİ’NDE ÇİFTLİK ŞARTLARINDA HAYVAN REFAHIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği’nde çiftlik hayvanlarının korunmasıyla ilgili çok sayıda yasal düzenleme yapılmıştır. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri arasında 1997 yılında imzalanan Amsterdam anlaşmasında hayvan refahı “Hayvanların Refahı ve Korunması Üzerine Protokol” adlı bir bölümde ele alınmıştır. AB’de “Hayvan Sağliğı ve Refahı Bilimsel Komitesi” adlı bağımsız bir bilimsel komite bulunmaktadır. Bu komitenin hazırladığı raporlar, komisyonda dikkate alınmakta ve **direktifler**in hazırlanmasına esas teşkil etmektedir. Bu komite çiftlik hayvanlarının yetiştirilmesi, nakli, yumurta tavukçuluğı ve etlik piliç üretimi ile hayvanların deneysel kullanımı ve kürk hayvanları yetiştiriciliğinde refah konularında raporlar hazırlamıştır.

Direktif: Avrupa Birliği ülkelerinin uymakla zorunlu olduğı ve en düşük standartları içeren yasal düzenlemelerdir.

AB’de çiftlik hayvanlarının korunması ile ilgili yasal düzenlemeler incelendiğinde, bütün çiftlik hayvanlarının korunmasına yönelik bir direktif kabul edilmiştir. Bu direktifle birlikte yetiştiricilik koşullarında refahla ilgili sorunların daha fazla görüldüğü buzağı büyütme, domuz yetiştiriciliğı, yumurta ve et tavukçuluğı alanlarında direktifler (yönerge) kabul edilmiştir. Bu direktiflerle ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Bu ünitenin hazırlanmasında kaynaklar listesinde sunulan ve çiftlik koşullarında hayvan refahı ile ilgili Avrupa Birliği yasal düzenlemelerinden yararlanılmıştır.

BÜTÜN ÇİFTLİK HAYVANLARINI KAPSAYAN YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Konseyi tarafından 1976 yılında **Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi**; Avrupa Birliği tarafından 1998 yılında **Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Direktif** (98/58/EC) kabul edilmiştir. Ayrıca çeşitli yıllarda bu alanda ilave bazı düzenlemeler de yapılmıştır.

Türkiye’nin de üye olduğı Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile yetiştiricilikte özellikle entansif hayvancılıkta çiftlik hayvanlarının korunmasında ortak kuralların hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu sözleşmede 3.-7. maddeler arasında yer alan kurallar hayvan refahı ile ilgili olduğı görülmektedir. Sözleşmenin 3. maddesinde “Hayvanlar barınaklarda tutulmalı ve onlara başta tür özellikleri olmak üzere gelişme ve adaptasyon durumu ile fizyolojik ve etholojik ihtiyaçlarına uygun olarak bakım, yiyecek ve su sağlanmalıdır” denilerek hayvanların temel ihtiyaçlarının karşılanması yasal güvence altına alınmıştır. Dördüncü maddede hayvanlarda hareket etme durumu ele alınmış ve “Hayvanlara tür özelliklerine uygun olarak hareket etme öz-

gürlüğü sağlanmalı; hayvanların hareketleri, onlarda yaralanma veya acı çekmeye neden olacak şekilde sınırlandırılmamalı; bir hayvan sürekli veya belli aralıklarla bağlanıyor veya hareketleri kısıtlanıyorsa fizyolojik ve etholojik ihtiyaçlarına uygun bir alan sağlanması” istenilmektedir.

Sözleşmenin 5. maddesinde barınak içi iklim koşulları ele alınmış ve “hayvan barınaklarındaki aydınlatma, sıcaklık, nem, hava sirkülasyonu, havalandırma ve havadaki çeşitli gazların konsantrasyonu ile gürültü şiddeti gibi çevresel faktörler, hayvanların tür özellikleri, gelişme ve adaptasyon durumu ile fizyolojik ve etholojik ihtiyaçlarına uygun olmalıdır” denilmektedir. Sözleşmenin 6. maddesinde “hayvanlara verilen yiyecekler ve sıvı maddeler, hayvanlarda herhangi bir yaralanmaya veya acı çekmeye yol açmamalıdır” ; 7. maddede “Hayvanların kondisyonları ve sağlık durumları belli aralıklarla kontrol edilmeli; modern entansif sistemlerde bu kontrol günde en az bir defa olmalı; modern entansif sistemlerde kullanılan teknik ekipmanlar günde en az bir kez kontrol edilmeli; herhangi bir sorun tespit edildiğinde bu sorun en kısa sürede giderilmeli; sorunun hemen ortadan kaldırılamaması durumunda, hayvanların refahının korunması için geçici önlemler derhal alınmalıdır” denilmektedir. Böylece sözkonusu sözleşmede hayvan refahıyla ilgili temel konuların ele alındığı görülmektedir.

Avrupa Birliği tarafından 20 Temmuz 1998 Tarihinde **Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Direktif** (98/58/EC) kabul edilmiştir. Bu direktifte çiftlik hayvanlarının korunmasına ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Bu direktif incelendiğinde zootečniyle ilgili bazı temel kuralların yasa haline getirildiği görülmektedir. Yabani hayvanlar; yarış, gösteri, kültürel veya sportif amaçla kullanılan hayvanlar; deney veya laboratuvar hayvanları ile omurgasız hayvanlar bu direktifin kapsamı dışında tutulmuştur. Bu direktifin ekler bölümünde çiftlikteki personel, hayvanların kontrolü, kayıtların tutulması, hayvanlarda hareket imkânı, barındırma, ekipmanlar, yiyecek ve suyun sağlanması ile yetiştiricilik konularında temel kurallar verilmiştir.

Bu direktifte yer alan bazı maddeler aşağıda açıklanmıştır.

Personel

Çiftlikte görevli personel mesleki kabiliyet, bilgi ve yeterliğe sahip ve yeterli sayıda olmalıdır.

Hayvanların Kontrolü

İnsan kontrolünün çok önemli olduğu bakım sistemlerinde hayvanlar günde en az bir kez kontrol edilmelidir. Diğer bakım sistemlerinde ise hayvanlar, refahın olumsuz etkilenmeyeceği belli aralıklarla kontrol edilmelidir. Herhangi bir zamanda hayvanların kontrol edilmesine imkan sağlayabilecek yeterli bir aydınlatma sistemi (sabit veya hareketli) bulunmalıdır.

Hasta veya yaralı bir hayvan vakit geçirilmeden uygun bir bakıma alınmalı, bu bakıma yanıt alınamıyorsa, en kısa sürede veteriner hekim tavsiyesi alınmalıdır. Hasta veya yaralı hayvanların ayrı bir bölme alınması gerekli ise, bu bölmede kuru ve rahat bir altlık bulunmalıdır.

Kayıtların Tutulması

Hayvan sahipleri veya bakıcıları tarafından, sürüde ölü hayvan sayısı ve herhangi bir hayvana uygulanan tedavi kayıt edilmelidir. Bu kayıtlar en az üç yıl süreyle saklanmalı; sürüyle ilgili herhangi bir resmi kontrolde her zaman hazır olmalıdır.

Çiftlik personeli: Çiftlikte görevli personel mesleki kabiliyet, bilgi ve yeterliğe sahip ve yeterli sayıda olmalıdır.

Kayıtların tutulması: Hayvan sahipleri veya bakıcıları tarafından, sürüde ölü hayvan sayısı ve uygulanan tedaviler kayıt edilmelidir.

Hareket Özgürlüğü

Tür özellikleri ve bilimsel gelişmeler de dikkate alınarak, bir hayvanın hareket etme özgürlüğü, herhangi bir yaralanmaya veya acı çekmeye yol açacak şekilde sınırlandırılmamalıdır. Bir hayvan sürekli veya belli aralıklarla bağlanıyor veya hareketleri kısıtlanıyorsa fizyolojik ve etolojik ihtiyaçlarına uygun bir alan sağlanmalıdır.

Hareket özgürlüğü: Bir hayvanın hareket etme özgürlüğü, herhangi bir yaralanmaya veya acı çekmeye yol açacak şekilde sınırlandırılmamalıdır.

Barınaklar ve Barınak İçi Düzenlemeler

Barınaklarda hayvanların kaldıkları yerlerin inşasında, özellikle bölmelerin inşasında kullanılan ve hayvanlarla doğrudan temas halinde olan ekipmanlar, hayvanlar için zararlı olmamalı, kolayca temizlenebilmeli ve dezenfekte edilebilmelidir.

Hayvanların güvenliği için bina içi tesisatlar yapılmalı, bunlar hayvanlarda yaralanmaya yol açabilecek şekilde keskin kenarlara veya çıkıntılara sahip olmamalıdır.

Barınak içinde hava sirkülasyonu, toz seviyesi, sıcaklık, relatif nem düzeyi ve gaz konsantrasyonları, hayvanlar için zararlı olmayacak sınırlar içinde olmalıdır.

Barınak içinde hayvanlar sürekli karanlıkta tutulmamalı, uygun bir peryotta suni aydınlatmadan yararlanılmalıdır. Mevcut doğal aydınlatmanın hayvanların fizyolojik ve etolojik ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu durumlarda uygun bir suni aydınlatma sağlanmalıdır.

Barınak içi iklimsel koşullar: Barınak içinde hava sirkülasyonu, toz seviyesi, sıcaklık, relatif nem düzeyi ve gaz konsantrasyonları, hayvanlar için zararlı olmayacak sınırlar içinde olmalıdır.

Barınaklarda Tutulmayan Hayvanlar

Barınaklarda tutulmayan hayvanların olumsuz hava şartlarından, yırtıcı hayvanlardan ve sağlık için risk oluşturan faktörlerden korunması için gerekli ve yeterli tedbirler alınmalıdır.

Otomatik veya Mekanik Ekipmanlar

Hayvanların refahı ve sağlığı için kullanımı gerekli olan bütün otomatik veya mekanik ekipmanlar günde en az bir kez kontrol edilmelidir. Herhangi bir sorun tespit edildiğinde bu sorun en kısa sürede giderilmelidir. Sorunun giderilemediği durumlarda, hayvanların refahı ve sağlığının korunması için uygun önlemler derhal alınmalıdır. Suni havalandırma sistemi (zorlamalı havalandırma) kullanılan barınaklarda, sistemdeki herhangi bir aksaklığa karşı hayvanların sağlığı ve refahının olumsuz etkilenmemesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Herhangi bir aksaklığı uyaran bir alarm sistemi kurulmalıdır. Bu alarm sistemi düzenli olarak test edilmelidir.

Yiyecek, Su ve Diğer Maddeler

Hayvanlar uygun bir rasyonla beslenmeli, bu rasyon hayvanların türüne ve yaşına uygun olmalı, hayvanların besin madde ihtiyaçlarını tam olarak karşılamalıdır. Ayrıca rasyon sağlığın iyi bir düzeyde sürdürülmesi için yeterli miktarda olmalıdır. Hiçbir hayvana yaralanma veya acı çekmeye neden olacak yiyecek veya sıvı verilmemelidir. Bütün hayvanlara, fizyolojik ihtiyaçlarına uygun olarak belli aralıklarla yiyecek alma imkanı sağlanmalıdır.

Bütün hayvanların uygun bir suluğa ulaşma imkanı olmalı veya sıvı ihtiyaçları diğer yollarla uygun bir şekilde karşılanmalıdır.

Yemlik ve suluklar, yem ve sudaki kirlenme ile hayvanlar arasındaki rekabeti en az düzeye indirecek şekilde dizayn edilmeli ve barınak içinde yerleştirilmelidir. Zootehni amaçlarına uygun olan, tedavi edici veya koruyucu veya zootehni uygulamaları amacıyla verilenler hariç, hayvanların sağlığı ve refahına zararlı olmadığı bilimsel olarak ispat edilmedikçe hiç bir madde hayvanlara verilmemelidir.

Yemlik ve suluklar: Yem ve sudaki kirlenme ile hayvanlar arasındaki rekabeti en az düzeye indirecek şekilde dizayn edilmeli ve barınak içinde yerleştirilmelidir.

Yetiştiricilik Uygulamaları

Herhangi bir yetiştiricilikte, hayvanlarda yaralanma veya acı çekmeye neden olacak veya neden olma olasılığı olacak hiçbir yetiştiricilik uygulaması yapılmamalıdır. Yetiştiricilikte kullanılan hayvanların sağlık ve refahı yerinde olmalıdır.

SIRA SİZDE

Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Direktif genel olarak incelendiğinde direktifte hangi konular ele alınmıştır?

BUZAĞILAR İÇİN YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği tarafından 19 Kasım 1991 Tarihinde Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif (91/629/EEC) kabul edilmiştir. 1997 yılında bazı ekler ve değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra 18 Aralık 2008 Tarihinde bütün değişiklikleri içeren 2008/119/EC nolu **Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif** kabul edilmiştir. Bu direktifte buzağuların büyütülme ve besisi sırasında korunması ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Bu yasal düzenlemelerde buzağı, 0-6 aylık yaşlar arasındaki sığır yavruları olarak kabul edilmiştir. 31 Aralık 2006'dan sonra tüm işletmelerde direktifteki kuralların yerine getirilmesi zorunlu olmuştur.

Buzağuların bireysel bölmede kalma süresi:
Sağlıkla ilgili sorun yoksa en fazla 8 haftadır.

Sekiz haftalık yaştan sonra hiç bir buzağı bireysel bir bölmede (veya kulübede) tutulmamalıdır. Ancak veteriner hekim tarafından buzağının sağlığı veya davranışı bakımından ayrı bir bölmede tutulması gerektiği belirtilmişse, tedavi süresince bu kurala uyulmaz. Herhangi bir bireysel bölmenin genişliği, en az buzağının cidago yüksekliği kadar; uzunluğu ise en az buzağının vücut uzunluğunun (burun ucu ile tuber ischii arası) 1.1 ile çarpımı kadar olmalıdır. Bireysel bölme duvarları üzerinde, buzağılar arasında görsel ve dokunsal temasa imkan sağlayacak pencereler olmalıdır. Ancak hasta hayvan bölmelerinde bu pencereler yapılmaz.

Buzağılarda hayvan başına ayrılan alan: Canlı ağırlığa göre her bir buzağıya belli bir alan ayrılması gerekir.

Grup olarak barındırılan buzağılarda, her bir buzağı için 150 kg a kadar en az 1.5 m², 150-220 kg arası en az 1.7 m², 220 kg üzerinde ise en az 1.8 m² alan ayrılmalıdır.

Direktifin ekler bölümünde buzağuların büyütülmesi sırasında uyulması gerekli kurallar verilmiştir. Bu kurallar aşağıda açıklanmıştır.

Buzağuların barındırıldıkları yerlerin inşasında özellikle bireysel bölmelerin yapımında kullanılan materyaller ile buzağularla doğrudan teması olan ekipmanlar, buzağılar için zararlı olmamalı, kolayca temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Elektrik devreleri ve ekipmanlar, elektrik çarpması engellenecek şekilde kurulmalıdır. Barınaklarda kullanılan izolasyon, ısıtma ve havalandırma sistemleri, barınak içinde hava sirkülasyonu, toz seviyesi, sıcaklık, relatif nem düzeyi ve gaz konsantrasyonu buzağılar için zararlı olmayacak sınırlar içinde olmalıdır.

Buzağuların refahı ve sağlığı için kullanımı gerekli olan bütün otomatik veya mekanik ekipmanlar günde en az bir kez kontrol edilmelidir. Herhangi bir sorun tespit edildiğinde bu sorun en kısa sürede giderilmelidir. Sorunun giderilemediği durumlarda, hayvanların refahı ve sağlığının korunması için uygun önlemler derhal alınmalıdır. Suni bir havalandırma sisteminin (zorlamalı havalandırma) kullanıldığı barınaklarda, sistemdeki herhangi bir aksaklığa karşı hayvanların sağlığı ve refahının olumsuz etkilenmemesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Herhangi bir sorunu uyaran bir alarm sistemi kurulmalıdır. Bu alarm sistemi düzenli olarak test edilmelidir.

Buzağılar sürekli olarak karanlıkta tutulmamalıdır. Buzağuların davranış ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için ülkenin coğrafik şartlarına bağlı olarak do-

ğal veya suni aydınlatma sağlanmalıdır. Eğer suni aydınlatma yapılacaksa, bu aydınlatmanın süresi en az sabah 9 ile akşam 5 arasındaki doğal aydınlatma süresine eşit olmalıdır. Ayrıca ilave olarak, buzağuların birbirlerini her zaman görebilecekleri bir aydınlatma sistemi de (hareketli veya sabit) bulunmalıdır.

Barınak içinde buzağular bakıcılar tarafından günde en az iki kez; dışarıda bakılan buzağular ise günde en az bir kez kontrol edilmelidir. Hasta veya yaralı bir buzağı tespit edilirse, vakit geçirmeden uygun bir bakıma alınmalı, bu bakıma yanıt alınamıyorsa, en kısa sürede veteriner hekim tavsiyesi alınmalıdır. Hasta veya yaralı hayvanların ayrı bir bölmeye alınması gerekli ise, bu bölmede kuru ve rahat bir altlık bulunmalıdır. Buzağuların bulunduğu alan, her bir buzağının kolayca yatmasına, dinlenmesine, ayakta durmasına ve kendi kendini kaşımaya imkan verecek şekilde yapılmalıdır.

Buzağular bağlanmamalıdır. Ancak grup halinde barındırılan buzağular süt veya ikame sütle besleme sırasında bir saati geçmemek üzere bağlanabilirler. Bağlamada kullanılan ip veya zincirler buzağuların yaralanmasına yol açmamalı, buzağuların boğulma tehlikesini ortadan kaldıracak şekilde dizayn edilmeli, buzağuların yatma, dinlenme ve ayakta durmasına imkan vermemelidir.

Barınaklar, bölmeler, ekipmanlar ve çeşitli amaçla kullanılan aletler enfeksiyon bulaştırma riskini engellemek için uygun bir şekilde temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Dışkı, idrar ve yenilmemiş veya yere dökülmüş yemler, kemirgenler ve sinekleri çekmemek için ve kokuyu en aza indirmek için yeterli sıklıkla uzaklaştırılmalıdır.

Zemin düz olmalı, ancak kaygan olmamalıdır. Buzağuların yaralanmasına ve duygusal olarak hoşnutsuz olmasına neden olmamalıdır. Buzağuların ayakta durmasına veya yatmasına imkan vermemelidir. Zemin buzağuların büyüklüğüne ve ağırlığına uygun olmalı, sert ve sağlam yapıda olmalıdır. Buzağuların yattığı yerler, rahat, temiz ve yeterli drenajı olmalı, buzağular için yan etkisi olmamalıdır. İki haftalık yaştan az olan buzağulara uygun bir altlık sağlanmalıdır.

Bütün buzağulara refah ve sağlık durumlarını iyileştirmek için, yaş, canlı ağırlık, davranış ve fizyolojik ihtiyaçlarına uygun bir rasyon sağlanmalıdır. Rasyon yeterli demir içermeli, iki haftalık yaştan itibaren günlük rasyon düşük düzeyde kaba yem içermeli, sekiz haftalık yaştan 20 haftalık yaşa kadar verilen kaba yem miktarı günlük 50 g dan 250 g’ a çıkarılmalıdır. Buzağuların burnuna halka takılmamalıdır. İki haftalık yaştan sonra bütün buzağular, yeterli miktarda taze su alma imkanına sahip olmalıdırlar. Sıcak hava koşullarında veya hastalık durumunda, taze içme suyu her zaman mevcut olmalıdır. Yemlik ve suluklar, yem ve suyun kontaminasyonunu en az düzeye indirecek şekilde yapılmalı, dizayn edilmeli, yerleştirilmeli ve bakımı yapılmalıdır.

Bütün buzağular günde en az iki kez yemlenmelidir. Buzağuların grup olarak barındırıldığı ve ad libitum olarak beslenmediği yerlerde veya otomatik yemleme sisteminin kullanıldığı yerlerde, her bir buzağı diğer buzağularla aynı zamanda yeme ulaşma imkanına sahip olmalıdır.

Her bir buzağı, doğumdan sonra en kısa sürede veya altı saat içinde **kolosturum** almalıdır.

Buzağuların bağlanması:

Buzağular bağlanmamalı; ancak grup halinde barındırılan buzağular süt veya ikame sütle besleme sırasında bir saati geçmemek üzere bağlanabilirler.

Buzağulara kolosturum

verilmesi: Her buzağıya, doğumdan sonra en kısa sürede veya altı saat içinde kolosturum verilmelidir.

Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif genel olarak incelendiğinde direktifte hangi konular ele alınmıştır?

SIRA SİZDE

DOMUZLAR İÇİN YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği tarafından 19 Kasım 1991 Tarihinde Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif (91/630/EEC) kabul edilmiş ve 2001 yılında direktifte değişiklikler ve ekler yapılmıştır. Daha sonra 18 Aralık 2008 Tarihinde bütün değişiklikleri içeren 2008/120/EC nolu **Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif** kabul edilmiştir. Bu direktifte domuz yetiştiriciliğinde en düşük standartlar ve böylece refahın sağlanmasına yönelik kurallar belirlenmiştir.

Direktifteki bazı maddeler 1 Ocak 2013 Tarihine kadar yeni inşa edilen ve ilk defa kullanılacak barınaklarda; bu tarihten sonra ise direktifin bütün kurallarının uyulması zorunludur.

Domuzlarda hayvan başına ayrılan alan: Çeşitli yaşta domuzlarda canlı ağırlığa göre her bir hayvana belli bir alan ayrılması gerekir.

İlgili direktif incelendiğinde domuz yetiştiriciliğiyle ilgili çeşitli kuralların yasa haline getirildiği görülmektedir. Öncelikle barınakta hayvan başına ayrılan alan ele alınmıştır. Grup halinde yetiştirilen sütten kesilen domuz yavruları veya hızlı büyüme dönemindeki domuzlar için (genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzlar hariç) canlı ağırlığa göre net alanların sağlanması istenmektedir. Canlı ağırlık 10 kg'a kadar 0,15 m², 10-20 kg arası 0,2 m², 20-30 kg arası 0,30 m², 30-50 kg arası 0,40 m², 50-85 kg arası 0,55 m², 85-110 kg arası 0,65 m² ve 110 kg dan fazla ise 1,00 m² alan ayrılması gerekir. Çiftleştirmeden sonra grup halinde tutulan her genç dişi domuz ve her damızlık dişi domuz için sırasıyla en az 1,64 m² ve 2,25 m² net alan sağlanmalıdır.

Barınakta zeminin yapısıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Çiftleştirilmiş genç dişi domuzlar için ayrılan alanın (1,64 m²) en az 0,95 m² si, damızlık dişi domuzlar için ayrılan alanın (2,25 m²) en az 1,3 m² si ızgarasız olmalıdır. Grup halinde tutulan domuzlarda beton ızgaralı zeminler kullanıldığında, ızgara açıklığı ve ızgara genişliği için çeşitli yaş dönemlerinde belli ölçülerin sağlanması gerekmektedir.

1 Ocak 2006 tarihinden itibaren genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzların bağlanması yasaklandığından, bu hayvanların bağlanması için barınakta değişiklik yapmak veya yeni tesisat kurmak yasaklanmıştır.

Genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzlar, çiftleştirmeden 4 hafta sonra başlayıp beklenen doğumdan bir hafta öncesine kadar geçen süre içinde grup halinde tutulmalıdır. Grubun bulunduğu bölmenin ölçüleri 2,8 m den daha fazla olmalıdır. Ancak işletmede genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzların toplam sayısı 10 dan daha az ise, çiftleştirmeden 4 hafta sonra başlayıp beklenen doğumdan bir hafta öncesine kadar geçen süre içinde hayvanlar bireysel bölmelerde tutulabilirler. Ancak hayvanlar bu bölmelerde kendi etraflarında kolayca dönebilmelidirler.

Genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzların kullanabilecekleri bir materyale daima ulaşma imkanı olmalıdır. Hayvanlar arasında yiyecek için rekabetin olduğu durumlarda bile, grup halinde tutulan genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzların her birinin yeterli yiyecek aldığı bir sistem sağlanmalıdır.

Kuru dönemdeki gebe domuzların açlığını gidermek ve çığneme ihtiyacını karşılamak için yüksek enerjili yemlerle birlikte yeterli miktarda iri ve hacimli veya selüloz oranı yüksek yemler verilmelidir.

Grup halinde tutulan domuzlar arasında, diğer domuzlar tarafından saldırıya uğramış, hasta veya yaralı hayvan varsa, bunlar geçici olarak ayrı bir bireysel bölmede tutulmalıdır. Bu bireysel bölmelerde, eğer veteriner hekim tarafından aksi söylenmemişse, hayvanların kolayca kendi etrafında dönmelerine imkan verecek alan sağlanmalıdır.

Direktifin ekler bölümünde, Bölüm I’ de Genel Koşullar, Bölüm II’de Çeşitli yaşlardaki domuzlarda özel koşullar ele alınmıştır.

Domuz Yetiştiriciliğinde Genel Koşullar

Domuz barınaklarında veya barınakların herhangi bir yerinde devamlı gürültü seviyesi 85dBA den daha az olmalıdır. Ani ve devamlı gürültüden kaçınılmalıdır. Domuzlar günde en az 8 saatlik bir sürede en az 40 lux ışık şiddetinde tutulmalıdır.

Domuz barınakları inşa edilirken, hayvanların fiziksel ve termal olarak rahat edebildiği bir yatma alanı olmalı, bu alan hayvanlar yataırken bile drenaja ve temizliğe imkan vermelidir. Dinlenme ve ayağa kalkma kolay bir şekilde yapılabilir. Domuzlar birbirlerini görebilmelidir. Ancak beklenen doğum zamanından bir hafta önce başlayıp ve doğum sırasında devam eden süre boyunca genç dişi domuzlar ve damızlık dişi domuzların diğer domuzların görüş alanı dışında olması gerekir.

Domuzların “*araştırma*” ve “*burnuyla eşeleme*” **davranışlarına uygun ve yeterli miktarda bir materyal** olmalıdır. Bu materyal hayvanın sağlığına zararlı olmaması koşuluyla saman, kuru ot, odun parçaları, talaş, mantar kompostu, turba veya bunların bir karışımı olabilir.

Zemin düz ancak kaygan olmamalı ve hayvanların fiziksel ve mental sağlığını koruyacak şekilde yapılmalıdır. Domuzların büyüklüğüne ve canlı ağırlığına uygun olmalı; altlık kullanılmıyorsa, zemin sert ve sağlam olmalıdır.

Bütün domuzlar günde en az bir defa yemlenmelidir. Domuzların grup halinde tutulduğu, ad libitum besleme yapılmadığı veya hayvanların otomatik bir sitemle bireysel olarak yemlendiği durumlarda bütün hayvanlara aynı anda yem alma imkanı sağlanmalıdır. İki haftalık yaştan büyük bütün domuzların yeterli miktarda taze suya ulaşma imkanı olmalıdır.

Tedavi, diyagnostik veya yasal bir durumla ilgili idendifikasyon hariç olmak üzere, domuzlarda vücudun duyarlı bir parçasının kaybolması veya kemik yapısının değişmesine yol açacak her türlü işlemler yasaklanmıştır. Ancak 17 günlük yaştan küçük domuz yavrularının köşe dişleri, bütünlüğü bozulmadan düzgün bir yüzey olacak şekilde bileme veya kesme yöntemleri ile birörnek şekilde küçültülebilir. Damızlık erkek domuzların dişlerinin uzunlukları, güvenlik gerekçesiyle veya diğer hayvanları yaralamasının engellenmesi için küçültülebilir. Kuyruğun bir kısmı kesilebilir. Erkek domuzların kastrasyonu (**cerrahi yöntem** hariç) yapılabilir. Eğer hayvanlar dışarıda bakılıyorsa, burun halkası kullanılabilir. Kuyruk kesme ve köşe dişleriyle ilgili uygulamalar asla rutin haline getirilmemelidir. Sadece damızlık domuzların memelerinde veya diğer domuzların kulaklarında veya kuyruklarında yaralanmalar olduğunda yapılmalıdır. Bu uygulamaları yapmadan önce, kuyruk yeme ve diğer davranış bozukluklarının engellenmesi için çevreyle ve hayvan yoğunluğuyla ilgili diğer tedbirler alınmalıdır. Yetersiz olan çevresel koşullar veya idare sistemleri düzeltilmelidir.

Yukarıda açıklanan herhangi bir uygulama, bir veteriner hekim veya ilgili direktiflerde belirtilen şekilde eğitimden geçmiş kişiler tarafından hijyenik şartlar altında yapılmalıdır. Kastrasyon veya kuyruk kesimi 17 günlük yaştan sonra yapılacaksa, veteriner hekim tarafından anestezi altında yapılmalıdır.

Davranışlara uygun

materyal: Domuzların “araştırma” ve “burnuyla eşeleme” davranışlarına uygun ve yeterli miktarda bir materyal (saman, kuru ot, odun parçaları, talaş, mantar kompostu, turba veya bunların bir karışımı) olmalıdır.

Cerrahi müdahale:

Sağlıkla ilgili bir neden yoksa cerrahi müdahale yasaktır. Diğer taraftan dişler, kuyruk ve kastrasyonla ilgili bazı müdahalelere izin verilmektedir.

Çeşitli Yaştan Domuzlar İçin Özel Koşullar

Damızlık Erkek Domuzlar

Damızlık erkek domuz bölmeleri, domuzların kendi etrafında dönmelerine imkan vermeli ve diğer domuzları görece, işitecek ve kokusunu alacak şekilde inşa edilmeli ve dizayn edilmelidir. Ergin bir damızlık erkek domuz için en az net 6 m² alan olmalıdır. Bu bölmeler doğal çiftleştirme amacıyla kullanılacaksa, ergin bir erkek damızlık domuz için en az 10 m² alan ayrılmalıdır.

Genç Dişi Domuzlar ve Damızlık Dişi Domuzlar

Gruplardaki saldırganlığın en aza indirilmesi için tedbirler alınmalıdır. Gebe genç ve damızlık domuzlar gerekli ise iç ve dış parazitlere karşı tedavi edilmelidir. Gebe genç ve damızlık domuzlar doğum bölmesine alındığında dikkatli bir şekilde temizlenmelidir. Eğer teknik olarak sulu çamur sağlama mümkün değilse, beklenen doğum zamanından bir hafta önce, genç ve damızlık dişi domuzlara uygun ve yeterli miktarda bir yuva yapma materyali sağlanmalıdır.

Genç ve damızlık dişi domuzların bulunduğu yerin arkasında doğal veya yarıdömlü doğumun kolaylıkla yapılabilmesine imkan veren yeterli bir alan olmalıdır. Doğum bölmelerinde domuzlar rahat bir şekilde hareket edebilmeli ve domuz yavrularını koruyucu tedbirler alınmalıdır.

Domuz Yavruları

Zeminin bir kısmı hayvanların hepsinin beraber dinlenmesine imkan veren saman veya diğer uygun bir altlık ile kaplı olmalıdır. Doğum bölmesinde yavruların kolayca emebileceği yeterli alan olmalıdır. Hiç bir yavru 28 günlük yaştan daha erken süttten kesilmemelidir. Ancak ananın veya yavrunun refahı ve sağlığı söz konusu ise daha erken süttten kesilebilirler. Ancak domuz yavruları, damızlık domuzların barınağından ayrı olmak üzere boşaltılmış, temizlenmiş ve dezenfekte edilmiş özel bir barınağa taşınacaklarsa, 7 gün daha erken süttten kesilebilir.

Domuz yavrularında süt emme süresi en az 28 gündür.

Süttten Kesilen Domuz Yavruları ve Hızlı Büyüme Dönemindeki Domuzlar

Grup halinde tutulan domuzlarda anormal davranışların engellenmesi için gereken tedbirler alınmalıdır. Mümkün olduğu kadar az karıştırılarak bir arada tutulmalıdırlar. Birbirlerine alışık olmayanlar karıştırılmak zorunda kalırsa, bu uygulama mümkün olduğu kadar erken yaşta yapılmalı; süttten kesimden sonra bir hafta içinde yapılması tercih edilmelidir. Domuzlar karıştırıldığı zaman, diğer domuzlardan kaçmak veya saklanmak için yeterli imkanlar sağlanmalıdır. Şiddetli kavga görüldüğü zaman, nedenler derhal araştırılmalı, örneğin bol miktarda sap veya diğer bir materyalin sağlanması gibi araştırma davranışına uygun tedbirler alınmalıdır. Riskte olan hayvanlar veya özellikle saldırgan olanlar gruptan ayrılmalıdır. Karıştırma işleminin kolaylaştırılması için transklizanların kullanımı sınırlandırılmalı, sadece veteriner hekimin görüşüne göre bu ilaçlar kullanılmalıdır.

Süttten kesim sonrasında yavruların bir araya getirilmesi Süttten kesimden sonra bir hafta içinde yapılması tercih edilmelidir.

SIRA SİZDE

3

Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif genel olarak incelendiğinde direktifte hangi konular ele alınmıştır?

YUMURTA TAVUKLARI İÇİN YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği tarafından 7 Mart 1988 Tarihinde kafeslerde tutulan ticari yumurta tavuklarıyla ilgili bir direktif (88/166/EEC) yayınlanmıştır. Ancak bu direktif daha sonra yürürlükten kaldırılmıştır. 19 Temmuz 1999 Tarihinde **Yumurta Tavuklarının Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif** (1999/74/EC) kabul edilmiştir. Bu direktif, 350 den daha az ticari yumurta tavuğu olan işletmeler ve damızlık yumurta tavuğu işletmeleri için geçerli değildir. Daha sonra bu direktifte 2002 yılında ilaveler yapılmıştır.

Direktifin ek bölümünde 98/58/EC nolu direktifin konuyla ilgili şartlarına ilave olarak, yumurta tavuklarında aşağıdaki şartların yerine getirilmesi istenmektedir.

Bütün tavuklar sorumlu kişi veya sahipleri tarafından günde en az bir kez kontrol edilmelidir. Gürültü seviyesi en aza indirilmeli, devamlı veya ani gürültüden kaçınılmalıdır. Havalandırma fanları, yemlik makineleri veya diğer ekipmanlar mümkün olduğu kadar en az gürültü yapacak şekilde yapılmalı, yerleştirilmeli, çalıştırılmalı ve bakımı yapılmalıdır.

Kümeslerde tavukların birbirlerini görmelerine, gözetlenebilmelerine, görsel olarak etraflarını araştırabilmelerine ve normal sınırlar içinde hareket edebilmelerine imkan verecek düzeyde aydınlatma seviyesi olmalıdır. Doğal aydınlatmadan yararlanılıyorsa, pencereler ışığın eşit bir şekilde dağılmasına imkan verecek şekilde yerleştirilmelidir. Aydınlatma programı 24 saatlik bir düzeni takip etmeli, bu programda karanlık bir periyot olmalı, bu karanlık periyot kesintisiz olmalı ve bu periyot bir günün yaklaşık üçte biri kadar olmalıdır. Böylece tavuklar dinlenebilir, ayrıca gözle ilgili anomaliler ve bağışıklığın baskılanması gibi sorunlar engellenebilir. Işıklar kapatıldığında tavukların rahatsız olmadan veya yaralanmadan yerleşmelerine imkan sağlamak için, yeterli bir süre alacakaranlık periyot sağlanmalıdır.

Kümesler boşaltıldıktan sonra ve yeni tavuklar yerleştirilmeden önce, tavuklar ile temasta olan kümes bölümleri, ekipmanlar veya aletler temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Kafeslerde tavuklar varken, bütün yüzeyler ve ekipmanlar yeterince temiz tutulmalıdır. Dışkılar gerekli sıklıkla uzaklaştırılmalı ve ölü tavuklar her gün uzaklaştırılmalıdır.

Kafesler tavukların kaçmasını engelleyecek şekilde tasarlanmalıdır. İki veya daha fazla katlı kafeslerden oluşan yerleşimlerde bütün kafeslerin kolayca kontrol edilmesine ve gerektiğinde tavukların çıkartılmasına imkan veren tedbirlerin alınmış olmasına dikkat edilmelidir. Kafes girişlerinin dizaynı ve boyutları, tavuğun yaralanmasına veya mental acı çekmesine neden olmayacak şekilde olması gerekir.

Tüy gagalama ve kanibalizmin engellenmesi için, 10 günlük yaştan daha küçük civcivlerde eğitimli bir kişi tarafından yapılması koşuluyla, üye devletler **gaga kesimi**ne izin verebilirler.

Yumurta tavuklarında 3 farklı üretim sistemiyle ilgili koşullar aşağıda verilmiştir.

İyileştirilmemiş (Geleneksel) Kafes Sistemi ile İlgili Koşullar

1 Ocak 2003 Tarihinden itibaren bu kafeslerin yapılması veya ilk defa kullanılması yasaklanmıştır. Daha önceden bu kafesleri kullanmaya başlayan işletmelerde ise 1 Ocak 2012 Tarihinden itibaren yasaklanacaktır. 1 Ocak 2003 Tarihinden itibaren üye ülkeler iyileştirilmemiş kafeslerle ilgili olarak (2003-2012 arasında) aşağıdaki koşulları yerine getirmesi gerekir.

Her tavuk için net olmak üzere en az 550 cm² kafes alanı ayrılmalıdır. Yemliklere tavuklar kolayca ulaşabilmelidir. Her tavuk için 10 cm yemlik uzunluğu ayrıl-

Gaga kesimi: Tüy gagalama ve kanibalizmin engellenmesi için, 10 günlük yaştan daha küçük yumurtacı civcivlerde eğitimli bir kişi tarafından gaga kesimi yapılabilir.

malıdır. Damlama veya su kapları kullanılıyorsa, her kafesteki tavuklar en az iki damlama suluk veya su kabına ulaşabilme imkanı olmalıdır. Damlama suluksu veya su kapları kullanılmıyorsa, her tavuk için 10 cm suluk uzunluğu ayrılmalıdır.

Kafes alanının en az % 65'inde kafes yüksekliği en az 40 cm olmalıdır. Kafesin herhangi bir yerinde bu yükseklik 35 cm'den daha az olmamalıdır. Kafes zeminini, her bir ayağın ön tarafındaki keskin tırnakları yeterli düzeyde destekleyecek şekilde yapılmalıdır. Zeminin eğimi % 14 veya % 8 i geçmemelidir. Kafeslerde uygun bir tırnak aşındırma aygıtı olmalıdır.

İyileştirilmiş Kafes Sistemi ile İlgili Koşullar

Üye ülkeler 1 Ocak 2002 Tarihinden itibaren **iyileştirilmiş kafeslerle** ilgili olarak aşağıdaki şartları yerine getirmelidir.

Her tavuk için en az 750 cm² kafes alanı ayrılmalı, bu alanın 600 cm² si kullanılabilir alan olmalı; kafesin herhangi bir yerinde yükseklik kullanılabilir alan üzerinde en az 20 cm olmalı (yani kullanılabilir alanın yüksekliği olan 45 cm + 20 cm), her kafesin toplam alanı en az 2000 cm² olmalıdır. Kafeste bir folluk ile tavukların gagalamasına ve eşelemesine imkan veren bir altlık olmalıdır. Her tavuk için en az 15 cm tünek uzunluğu olmalıdır. Kafeslerde uygun bir tırnak aşındırma aygıtı olmalıdır.

Tavukların hiç bir kısıtlama olmadan yararlanabileceği yemlik olmalı ve her tavuk için en az 12 cm yemlik uzunluğu ayrılmalıdır. Her kafeste grup büyüklüğüne uygun bir suluk sistemi bulunmalıdır. Damlama suluk veya su kapları kullanılıyorsa, her tavuk en az iki damlama suluğa veya iki su kabına ulaşma imkanına sahip olmalıdır.

Tavukların kafeslere yerleştirilmesi, boşaltılması ve kontrolünün yapılabilmesi için, kafes katları arasında en az 90 cm lik bir koridor, kümes zeminini ile en alttaki kafes sırası arasında en az 35 cm lik boşluk olmalıdır.

Alternatif Sistemler için Koşullar

Alternatif sistemleri kullanan bütün kümeslerde 1 Ocak 2007 Tarihinden itibaren aşağıdaki koşullar yerine getirilmelidir.

Kümeşte her tavuk için doğrusal yemlik kullanılıyorsa en az 10 cm, dairesel yemlik kullanılıyorsa en az 4 cm yemlik uzunluğu sağlanmalıdır. Her tavuk için doğrusal suluk kullanılıyorsa 2.5 cm, dairesel suluk kullanılıyorsa 1 cm sağlanmalıdır. Damlama suluksu veya su kapları kullanılıyorsa, her 10 tavuk için en az bir damlama suluk veya su kabı yerleştirilmelidir. Her tavuk, en az iki damlama suluğa veya su kabına kolayca ulaşabilmelidir.

Her 7 tavuk için en az 1 folluk olmalıdır. Grup folluğu kullanılıyorsa en fazla 120 tavuk için en az 1 m² lik folluk alanı olmalıdır. Her tavuk için en az 15 cm uzunluğunda tünek olmalı ve tüneğin kenarı keskin olmamalıdır. Tünekler arasındaki horizontal mesafe en az 30 cm olmalı, tünek ile duvar arasında en az 20 cm olmalıdır. Her tavuk için en az 250 cm² lik altlıklı alan olmalı; kümeşteki toplam altlıklı alan zeminin en az üçte birini kaplamalıdır. Zemin, her bir ayağın ön tarafındaki keskin tırnakların her birini yeterli düzeyde destekleyecek şekilde yapılmalıdır.

Alternatif sistemler iki şekilde uygulanabilir. Birincisi tavuklarının farklı yükseklikteki düz yüzeyler (ara katlar) arasında serbestçe dolaşabildiği, diğeri ise tavukların kümes dışına çıkabildiği sistemler şeklinde olabilmektedir. Birinci sistem uygulanıyorsa; dörtten fazla yüzey (ara kat) olmamalı ve bir üstteki yüzeyden aşağıdaki yüzeye dışkı düşmeyecek şekilde yerleştirilmeli, bu yüzeyler arasındaki

Her tavuk için kafes alanı iyileştirilmiş kafeslerde net 750 cm² olmalıdır.

Kafeslerin iyileştirilmesi:
Kafeslerde her tavuk için ayrılan alan ile yemlik ve suluk uzunluğunun artırılması, her kafesin bir kısmında altlık olması, folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmesiyle kafeslerde iyileştirme yapılmakta ve böylece refah artırılmaktadır.

Alternatif sistemler:
Tavukların kümes içinde serbestçe dolaşabildiği veya kümes dışına çıkabildiği, tavuk sayısına göre folluk ve tünek yapıldığı, kümesin belli bir kısmına altlığın yerleştirildiği, yemlik ve suluğun artırıldığı ve böylece refahın iyileştirildiği sistemlerdir.

boşluk en az 45 cm olmalı, yemlik ve suluklar bütün tavukların eşit bir şekilde ulaşabileceği şekilde yerleştirilmelidir. Tavukların kümes dışına çıkabildiği sistemde, tavukların dışarıya çıkmasına imkan veren, en az 35 cm yüksekliğinde ve 40 cm genişliğinde ve binanın bütün uzunluğu boyunca yerleştirilmiş bir kaç adet boşluk olmalı, her 1000 tavuk için toplam 2 m açıklık olmalıdır. Dışarıdaki alan, hayvan yoğunluğuna uygun olmalı, kontaminasyon oluşturmamalı, sert hava koşullarına ve yırtıcılara karşı bir sundurma ile kapatılmalı, gerekiyorsa, suluklar yerleştirilmelidir.

Yerleşim sıklığı, her m² kullanılabilir alan için 9 tavuğu geçmemelidir. Ancak kullanılabilir alan yerde ise, üye ülkeler 31 Aralık 2011 Tarihine kadar m² ye 12 tavuk hesabını kullanabilirler.

Yerleşim sıklığı: Etlik piliç kümeslerinde 1 m² alana düşen canlı ağırlık olarak ölçülmektedir. Kümeslerde yerleşim sıklığı 33 kg/m²; ilave tedbirler alındığında ise 39 kg/m² yi geçmemelidir.

Yumurta Tavuklarının Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif genel olarak incelendiğinde direktifte hangi konular ele alınmıştır?

SIRA SİZDE

ETLİK PILİÇ ÜRETİMİ İÇİN YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği tarafından 28 Haziran 2007 Tarihinde **Etlik Piliçlerin Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif** (2007/43/EC) kabul edilmiştir. Bu yönerge 500’den daha az ticari etlik piliç olan işletmeler, damızlık işletmeler, kuluçkahaneler ile barınak içinde ekstansif, barınak dışında serbest dolaşım ve organik tavuk eti üreten işletmeler için geçerli değildir.

Direktifte kümeslerde **yerleşim sıklığı** öncelikle ele alınmıştır. Maksimum yerleşim sıklığı herhangi bir zamanda 33 kg/m² yi geçmemelidir. Ancak direktifte belirtilen ilave tedbirler alındığında yerleşim sıklığı maksimum 39 kg/m² ye kadar çıkarılabilmektedir. Kümeslerde çalışan bakıcılara görevleriyle ilgili yeterli eğitim ve kurs sağlanmalıdır. Eğitim hayvan refahı üzerine yoğunlaşmalıdır.

Etlik piliç kümeslerinde bazı temel kurallar yerine getirilmelidir. Suluklar su kaybı en az düzeyde olacak şekilde yerleştirilmeli ve bakımı yapılmalıdır. Yemliklerde yem ya devamlı olmalı ya da belli aralıklarla verilmelidir. Yem, piliçlerin tahmini kesim zamanından 12 saat öncesine kadar verilmelidir. Kullanılan altlık kuru ve esnek olmalıdır. Havalandırma, yüksek sıcaklığın engellenmesi için yeterli olmalı; gerektiğinde aşırı nemin uzaklaştırılması için havalandırma ve ısıtma sistemleri birlikte kombine edilmelidir. Kümeste gürültü seviyesi en az olmalıdır. Havalandırma fanları, yemlik makineleri veya diğer ekipmanlar mümkün olduğu kadar en az gürültü yapacak şekilde yapılmalı, yerleştirilmeli, çalıştırılmalı ve bakımı yapılmalıdır.

Kümesin tamamında **aydınlatma periyodu** sırasında göz hizasında en az 20 lux’ lük yoğunlukta bir aydınlatma sağlanmalı; kullanılan alanın en az % 80’i aydınlatılmalıdır. Kümese civcivler konulduktan sonra 7 gün içinde başlayan ve piliçlerin tahmini kesim süresinden 3 gün önce biten sürede, günde toplam 6 saatlik **karanlık periyot** olmalı, bu 6 saatin en az 4 saati kesintisiz olmalıdır.

Civcivler veya piliçler günde en az 2 kez kontrol edilmelidir. Ciddi düzeyde yaralanmış veya belirgin sağlık sorunları gösteren piliçler (örneğin yürüme güçlüğü çeken, şiddetli asites veya şiddetli malformasyon gösterenler) uygun tedaviye alınmalı veya derhal sürüden ayıklanmalıdır. Gerektiğinde veteriner hekimle görüşülmelidir.

Kümes boşaltıldıktan ve yeni civcivler kümese getirilmeden önce bina, ekipmanlar ve hayvanlarla teması olan aletler temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Kümes boşaltıldıktan sonra altlığın tamamı uzaklaştırılmalı ve yeni altlık serilmelidir.

Aydınlatma ve karanlık periyot: Kümeslerde göz hizasında en az 20 lux’ lük bir aydınlatma sağlanmalıdır. Kümeslerde, günde 4 saati kesintisiz olmak üzere toplam 6 saatlik karanlık periyot olmalıdır.

Her bir kümeste kümese konulan civciv sayısı, kullanılabilir alan, civcivlerin genotipi, ölen ya da ayıklanan hayvan sayıları, kesilen, satılan ve geriye kalan piliçlerin sayısı kaydedilmelidir. Kayıtlar en az 3 yıl saklanmalı ve sürüyle ilgili herhangi bir resmi kontrolde her zaman hazır olmalıdır.

Tedavi veya diyagnostik amaçlar hariç olmak üzere, vücudun duyarlı bir parçasının kaybolması veya zarar görmesi veya kemik yapısının değişmesine yol açacak her türlü işlemler yasaklanmıştır. Ancak gaga kesimine tüy gagalama ve kani-balizmin engellenmesi için üye ülkeler izin verebilirler. Gaga kesiminde veteriner hekimle konsültasyon yapıldıktan sonra karar verilmelidir. Gaga kesimi tecrübeli personel tarafından 10 günlük yaştan küçük civcivlerde yapılır.

Yerleşim sıklığının artırılmasını isteyen işletmeler için (yani 33-39 kg/m² arası için) bazı ilave koşullar istenmektedir. Öncelikle yetkili otorite bilgilendirilmeli, bu bilgilendirme civcivler gelmeden en az 15 gün önce yapılmalıdır. Üretim sistemiyle ilgili ayrıntılı bilgi verilmelidir. Bu bağlamda kümesin zemin ölçüleri dahil bir planı, havalandırma, serinletme, ısıtma sistemlerinin yerleşimi, havalandırma planı, hedeflenen hava kalite parametreleri, hava akım hızı, sıcaklık; yemleme ve sulama sistemleri ve yerleşimi; alarm sistemi, zemin ve altlığın durumu belirtilmelidir. Piliçlerin kafa hizasında amonyak 20 ppm, karbondioksit 3 000 ppm seviyesini geçmemelidir. Dışarıdaki sıcaklık 30 C'yi geçtiğinde, içerideki ve dışarıdaki sıcaklık farkı 3 C den daha fazla olmamalıdır. Dışarıdaki sıcaklık 10 C nin altında olduğunda, içerideki ortalama relatif nem 48 saat boyunca % 70'i geçmemelidir. Yerleşim sıklığı 33 kg/m² yi geçtiği durumlarda, sürüde günlük ve toplam günlük mortalite oranları sunulmalıdır. Kesimhanelere ulaşan broylerlerde ölen hayvan sayıları resmi veterinerler tarafından belirlenmelidir. Resmi veteriner hekimler post mortem inceleme yaparak, zayıf refah koşulları bakımından (anormal seviyedeki dermatitis, parazit, sistemik hastalıklar gibi) değerlendirme yapmalıdırlar. Ölüm ve postmortem bulgular, işletme sahibi ve yetkili otoriteyle birlikte değerlendirilmelidir.

Yerleşim sıklığının artırılması: Kümeslerde 1 m² alana düşen canlı ağırlığın 33-39 kg/m² olmasıdır. Yerleşim sıklığının artırılması için işletmelerin bazı ilave kuralları yerine getirmesi gerekir.

Yerleşim sıklığının artırılması için ayrıca yetkili otorite tarafından işletmenin son iki yılda bu direktife aykırı bir durumda olmadığına onaylanması; işletmede idare uygulamaları bakımından bir sorun olmaması; en az sekiz yetiştirme döneminde (peşpeşe yapılan) kümülatif günlük mortalite oranı %1 ± 0,06 seviyesinden daha az olması gerekmektedir. Ancak işletmede ölüm oranı kabul edilen değerden yüksek olduğunda, işletme bunun nedenlerini yeterli olarak açıklayabilirse, yetkili otorite yerleşim sıklığının artırılmasına izin verebilir.

SIRA SİZDE

5

Etlik Piliçlerin Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif genel olarak incelendiğinde direktifte hangi konular ele alınmıştır?

TÜRKİYE'DE HAYVAN REFAHIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye'de hayvan refahı ile ilgili yasal düzenlemelerin az olduğu dikkati çekmektedir. Ancak son yıllarda bu konuda gelişmeler görülmektedir.

Daha önce çıkarılan çeşitli kanun ve yönetmeliklerde hayvan refahıyla ilgili doğrudan veya dolaylı bazı düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin 1928 yılında kabul edilen **Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun** (daha sonra **Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu**) ile refah alanında katkılar sağlanmıştır. Bu kanuna daha sonra refahın önemli bir alanı olan hayvan nakliyle ilgili ilaveler yapılmıştır. 1929 yılında kabul edilen **Ağıllar Hakkında Kanun** ile koyun ve keçilerin kışın barınaklarda tutulması, ağıl yapımının teşvik edilmesi, olumsuz

çevreden kaynaklanan ölümlerin azaltılması ve böylece hayvanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Hayvan refahıyla ilgili sayılabilecek bir diğer yasal düzenleme Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (eski Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) tarafından 2000 yılında kabul edilen “Ev ve süs hayvanları satış, barınma ve eğitim yerlerinin kuruluş, açılış, ruhsat, çalışma ve denetleme usul ve esaslarına dair yönetmelik” tir. Bu yönetmelikle ev ve süs hayvanlarının satış ve geçici süre barınma yerleri ile eğitim yerlerinin yapısı ve çalışma şekli düzenlenerek, refah konusunda iyileştirmeler yapılmıştır. **Türkiye’de hayvan refahı ile ilgili en önemli yasal düzenleme** Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Eski Çevre ve Orman Bakanlığı) tarafından yayınlanan ve **2004** yılında kabul edilerek yürürlüğe giren **5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu** dur. Bu kanunun amacı, “hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır” şeklinde belirtilmiştir. Bu kanunla hayvanların korunmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Eski Çevre ve Orman Bakanlığı) tarafından Hayvanları Koruma Kanununa göre yayınlanan ve 2006 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren **“Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği”** bir diğer önemli yasal düzenlemedir.

Deney hayvanlarıyla ilgili olarak da yönetmelik ve talimatlar yayınlanmıştır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (eski Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) tarafından 2004 yılında **“Deneyisel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan deney hayvanlarının korunması, deney hayvanlarının üretim yerleri ile deney yapacak olan laboratuvarların kuruluş, çalışma, denetleme, usul ve esaslarına dair yönetmelik”** ve 2006 yılında da bu yönetmeliğe ait uygulama talimatı yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ve uygulama talimatı ile deney hayvanlarının refah ve güvenliğinin sağlanması konusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, 2006 yılında **“Hayvan deneyleri etik kurullarının çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik”** yayınlanmış ve bu yönetmelikle deney hayvanlarında refahın sağlanmasıyla ilgili olarak merkezi ve yerel etik kurullarının kurulma ve çalışma esasları belirlenmiştir.

Türkiye’de organik hayvancılıkla ilgili olarak da çeşitli yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Organik hayvancılığın esaslarından biri hayvan refahı olduğu için, bu alanda yapılan yasal düzenlemeler dolaylı da olsa hayvan refahıyla ilgili olduğu kabul edilebilir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 1994 yılında “Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Yöntemlerle Üretimi” adlı yönetmelik ve 2002 yılında “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” ile yeni düzenlemeler getirmiştir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2004 yılında **Organik Tarım Kanunu** ve 2005 yılında **Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik** kabul edilmiş ve eski yönetmelikler yürürlükten kaldırılmıştır.

Türkiye hayvan refahıyla ilgili bazı uluslar arası sözleşmeleri de imzalamaktadır. Avrupa konseyi tarafından 1987 Tarihli Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, 1999 yılında imzalanmış, 2003 yılında TBMM tarafından kabul edilerek resmi gazetede yayınlanmıştır. Keza Avrupa Konseyi tarafından Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve Uluslar Arası Nakillerde Hayvanların Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi imzalanmış; Türkiye bu sözleşmelerle ilgili imza sürecini başlatmıştır.

Hayvanları Koruma

Kanunu: Türkiye’de hayvan refahı ile ilgili en önemli yasal düzenleme Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Eski Çevre ve Orman Bakanlığı) tarafından yayınlanan ve 2004 yılında yürürlüğe giren 5199 sayılı “Hayvanları Koruma Kanunu”dur.

Organik Tarım Yasaları:

Organik hayvancılıkla ilgili yasal düzenlemelerin hayvan refahıyla ilgisi bulunmaktadır.

Türkiye’de hayvan refahıyla ilgili yasal düzenlemeler yeterli midir? Bu konuda neler yapılmıştır?

SIRA SİZDE

Özet

Avrupa Birliği'nde bütün çiftlik hayvanlarını kapsayan yasal düzenlemeleri açıklamak.

Avrupa Birliği'nde çiftlik hayvanlarının korunması ve refahının artırılmasıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri arasında imzalanan anlaşmalardan biri olan Amsterdam Anlaşması'nda hayvan refahına özel bir önem verilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından 1976 yılında Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi; Avrupa Birliği tarafından 1998 yılında Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Direktif kabul edilmiş; çeşitli yıllarda ilave bazı düzenlemeler yapılmıştır. Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin direktifte çiftlik hayvanlarının korunmasına ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Bu direktifte zootečniyle ilgili bazı temel kurallar yasa haline getirilmiştir. Bu direktifle birlikte, çiftlik koşullarında refahla ilgili sorunların daha fazla görüldüğü buzağı büyütmeye, domuz yetiştiriciliği, yumurta ve etlik piliç üretimi alanlarında direktifler kabul edilmiştir.

Buzağuların büyütülmesiyle ilgili yasal düzenlemeleri açıklamak.

Avrupa Birliği tarafından 1991 ve 1997 yıllarında Buzağuların korunmasıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra 2008 yılında bütün değişiklikleri içeren Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif kabul edilmiştir. Bu direktifte buzağuların büyütülme ve besisi sırasında korunması ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Bu bağlamda buzağuların bireysel bölmelerde tutulmaları, canlı ağırlığa göre alan ayrılması, barınaklar ve barınak içi düzenlemeler, alet ve ekipmanların dezenfeksiyonu, besleme gibi konularda kurallar konulmuştur.

Domuz yetiştiriciliğiyle ilgili yasal düzenlemeleri açıklamak.

Avrupa Birliği tarafından 1991 ve 1997 yıllarında domuzların yetiştirilmesi sırasında korunmasıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra 2008 yılında bütün değişiklikleri içeren Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif kabul edilmiştir. Bu direktifte domuz yetiştiriciliğinde en düşük standartlar ve böylece refahın sağlanmasına yönelik kurallar belirlenmiştir. Domuz yetiştiriciliğiyle ilgili çeşitli kural-

ların yasa haline getirildiği görülmektedir. Barınakta hayvan başına ayrılan alan, barınakların yapısı, domuzların çeşitli dönemlerde barınaklarda tutulmaları, beslenmeleri, cerrahi müdahaleler, yavruların büyütülmesi gibi konularda kurallar getirilmiştir.

Yumurta tavukları ve etlik piliçlerle ilgili yasal düzenlemeleri açıklamak.

Avrupa Birliği tarafından 1988 Tarihinde kafeslerde tutulan yumurta tavuklarıyla ilgili bir direktif yayınlanmış; ancak bu direktif daha sonra yürürlükten kaldırılmış; 1999 yılında Yumurta Tavuklarının Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif kabul edilmiştir. Bu direktif yumurta tavuklarında refahın sağlanmasına yönelik en düşük standartları içermektedir. Direktifle yumurta tavuklarının geleneksel ve iyileştirilmiş kafesler ile alternatif sistemlerde üretim yapılmasıyla ilgili bazı temel kurallar yasa haline getirilmiştir. Avrupa Birliği tarafından 2007 yılında Etlik Piliçlerin Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktif kabul edilmiş ve böylece etlik piliç üretiminde refahın sağlanmasına yönelik en düşük standartları içeren kurallar belirlenmiştir.

Türkiye'de hayvan refahıyla ilgili yasal düzenlemeleri açıklamak.

Türkiye'de hayvan refahı ile ilgili yasal düzenlemelerin az olduğu dikkati çekmektedir. Ancak son yıllarda bu konuda gelişmeler görülmektedir. Daha önce çıkarılan çeşitli kanun ve yönetmeliklerde hayvan refahıyla ilgili doğrudan veya dolaylı bazı düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin 1928'de kabul edilen Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun ve 1929'da kabul edilen Ağıllar Hakkında Kanun ile hayvan refahı alanında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Keza organik tarımla ilgili yasal düzenlemeler de hayvan refahıyla ilgili olduğu söylenebilir. Türkiye'de hayvan refahı ile ilgili en önemli yasal düzenleme Orman ve Su İşleri Bakanlığı (eski Çevre ve Orman Bakanlığı) tarafından yayınlanan ve 2004 yılında kabul edilen 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'dur. Hayvanları Koruma Kanununa göre yayınlanan ve 2006 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği bir diğer önemli yasal düzenlemedir. Ayrıca deney hayvanlarıyla ilgili yasal düzenlemeler de hayvan refahı bakımından önemlidir.

Kendimizi Sıyalım

- Avrupa Birliği’nde kabul edilen Çiftlik Hayvanlarının Korunmasına İlişkin Direktif’te aşağıdaki konulardan hangisiyle ilgili düzenleme **yapılmamıştır**?
 - Çiftlik personeli
 - Hayvanların nakli
 - Barınaklar
 - Hayvanlara yiyecek ve su sağlanması
 - Kayıtların tutulması
- Avrupa Birliği’nde hangi üretim dalları için ilave yasal düzenlemeler yapılmıştır?
 - At yetiştiriciliği, Domuz yetiştiriciliği, Buzağuların büyütülmesi, Yumurta tavukçuluğu
 - Koyun yetiştiriciliği, Domuz yetiştiriciliği, Yumurta tavukçuluğu, Etlik piliç üretimi
 - Domuz yetiştiriciliği, Yumurta tavukçuluğu, Etlik piliç üretimi, Keçi yetiştiriciliği
 - Buzağuların büyütülmesi, Domuz yetiştiriciliği, Yumurta tavukçuluğu, Etlik piliç üretimi
 - Koyun yetiştiriciliği, Buzağuların büyütülmesi, Yumurta tavukçuluğu, Etlik piliç üretimi
- Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktife göre, buzağular bireysel bir bölmede **en fazla** kaç hafta kalabilirler?
 - 5
 - 8
 - 10
 - 12
 - 15
- Buzağuların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktife göre aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
 - Buzağular için ayrılan alan canlı ağırlığa göre artırılmalıdır.
 - Kullanılan ekipmanlar hergün kontrol edilmelidir.
 - Buzağuların beslenmesinde bazı kurallara uyulmalıdır.
 - Barınaklar, ekipmanlar ve aletler belli aralıklarla temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.
 - Buzağular her zaman bağlanmalıdır.
- Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktife göre aşağıdaki müdahalelerin hangisine izin **verilmemiştir**?
 - 17 günlük yaştan küçük domuz yavrularının köşe dişleri küçültülebilir.
 - Damızlık erkek domuzların dişleri küçültülebilir.
 - Kuyruğun bir kısmı kesilebilir.
 - Erkek domuzların kastrasyonu (cerrahi yöntem hariç) yapılabilir.
 - Kulaklar kesilebilir.
- Domuzların Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktife göre domuz yavrularında süt emme süresi **en az** kaç gündür?
 - 14
 - 21
 - 28
 - 35
 - 42
- Yumurta Tavuklarının Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktife göre iyileştirilmiş kafeslerde aşağıdakilerden hangisi yapılmalıdır?
 - Kafeslerde her tavuk için ayrılan alan ile yemlik ve suluk uzunluğu artırılmalı; her kafesin bir kısmında altlık olmalı; kafeslere folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmelidir.
 - Kafeslerde her tavuk için ayrılan alan ile yemlik ve suluk uzunluğu artırılmalı; her kafesin bir kısmında altlık olmalı; kafeslere folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmelidir.
 - Kafeslerde her tavuk için ayrılan alan artırılmalı; her kafesin bir kısmında altlık olmalı; kafeslere folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmelidir.
 - Kafeslerde her tavuk için ayrılan yemlik ve suluk uzunluğu artırılmalı; kafeslere folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmelidir.
 - Her kafesin bir kısmında altlık olmalı; kafeslere folluk, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı ilave edilmelidir.

8. Etlik Piliçlerin Korunmasında Minimum Standartlara İlişkin Direktifte hayvan refahı bakımından kümeslerde aşağıdakilerden hangisi öncelikli olarak ele alınmıştır?

- Yerleşim sıklığı
- Aydınlatma
- Havalandırma
- Gaga kesimi
- Gürültü düzeyi

9. Türkiye’de hayvan refahıyla ilgili yasal düzenlemeler genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Yasal düzenleme sayısı azdır.
- Yapılan yasal düzenlemeler daha çok son yıllarda yapılmıştır.
- Yapılan yasal düzenlemeler yeterlidir.
- Hayvan refahıyla ilgili en önemli yasal düzenleme Hayvanları Koruma Kanunu’dur.
- Organik Tarımla ilgili yasal düzenlemeler hayvan refahıyla ilgili kabul edilebilir.

10. Türkiye’de kabul edilen Hayvanları Koruma Kanunuyla ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- Hayvan refahıyla ilgili en önemli yasal düzenleme değildir.
- Bu kanunla hayvanlarda yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmıştır.
- Bu kanunun uygulama yönetmeliği de yayınlanarak kabul edilmiştir.
- Kanun, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (eski Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) tarafından yayınlanmıştır.
- Kanun, 2004 yılında kabul edilmiştir.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b	Yanıtınız yanlış ise “Bütün Çiftlik Hayvanlarını Kapsayan Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. d	Yanıtınız yanlış ise “8. Ünite”yi yeniden gözden geçiriniz.
3. b	Yanıtınız yanlış ise “Buzağılar İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. e	Yanıtınız yanlış ise “Buzağılar İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. e	Yanıtınız yanlış ise “Domuzlar İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. c	Yanıtınız yanlış ise “Domuzlar İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a	Yanıtınız yanlış ise “Yumurta Tavukları İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. a	Yanıtınız yanlış ise “Etlik Piliç Üretimi İçin Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. c	Yanıtınız yanlış ise “Türkiye’de Hayvan Refahıyla İlgili Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. d	Yanıtınız yanlış ise “Türkiye’de Hayvan Refahıyla İlgili Yasal Düzenlemeler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Bu direktifte çiftlik hayvanlarının korunmasına ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Direktifte hayvan yetiştiriciliğinde uyulması gereken bazı temel kurallar yasada ele alınmıştır. Bu bağlamda çiftlik personeli, hayvanların kontrol edilmesi, kayıtların tutulması, hayvanlara hareket etme imkanı sağlanması, barınaklar ve barınak içi düzenlemeler, kullanılan ekipmanlar, hayvanlara yem ve suyun sağlanması gibi konularda kurallar getirilmiştir.

Sıra Sizde 2

Bu direktifte buzağuların büyütülmesi ve besisi sırasında korunması ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Direktifte buzağuların büyütülmesi ve besisi sırasında uyulması gereken bazı temel kurallar ele alınmıştır. Direktifte buzağuların bireysel bölmelerde tutulmaları, canlı ağırlığa göre alan ayrılması, barınaklar ve barınak içi düzenlemeler, alet

ve ekipmanların dezenfeksiyonu, beslenme gibi konularda kurallar belirlenmiştir.

Sıra Sizde 3

Bu direktifte çeşitli yaşlardan domuzların yetiştirilmesi sırasında korunması ve refahının sağlanmasına yönelik en düşük standartlar belirlenmiştir. Domuz yetiştiriciliğiyle ilgili çeşitli kuralların yasa haline getirildiği görülmektedir. Barınakta hayvan başına ayrılan alan, barınakların yapısı, domuzların çeşitli dönemlerde barınaklarda tutulmaları, beslenmeleri, cerrahi müdahaleler, yavruların büyütülmeleri gibi konularda kurallar getirilmiştir.

Sıra Sizde 4

Yumurta tavuklarında refahın sağlanmasına yönelik en düşük standartları içeren direktiftir. Direktifle yumurta tavuklarının geleneksel ve iyileştirilmiş kafesler ile alternatif sistemlerde üretim yapılmasıyla ilgili bazı temel kurallar yasa haline getirilmiştir. Bu bağlamda geleneksel kafeslerde her tavuk için ayrılan alan ve kafes ölçüleri; iyileştirilmiş kafeslerde her tavuk için ayrılan alan ve kafes ölçüleri, folluk, altlık, tünek ve tırnak aşındırma aygıtı; alternatif sistemlerde yemlik, suluk, folluk, tünek, yerleşim sıklığı ile kümes içi düzenlemeler konusunda kurallar konulmuştur.

Sıra Sizde 5

Etlik piliç üretiminde refahın sağlanmasına yönelik en düşük standartları içeren direktiftir. Direktifle etlik piliç üretiminde bazı kurallar yasa haline getirilmiştir. Direktifte kümeslerde yerleşim sıklığı öncelikle ele alınmıştır. Kümes içi yemlik ve suluk gibi ekipmanlar; havalandırma, aydınlatma, kümes ve ekipmanlarının temizliği ve dezenfeksiyonu ile yerleşim sıklığının artırılma koşulları konusunda kurallar getirilmiştir.

Sıra Sizde 6

Türkiye’de hayvan refahıyla ilgili yasal düzenlemeler azdır. Az olan düzenlemeler ise yetersiz kalmaktadır. Düzenlemeler genellikle son yıllarda yapılmıştır. Bu düzenlemelerin bazılarında hayvan refahıyla ilgili maddeler yer almaktadır. Örneğin organik tarım yasaları. Bazıları ise doğrudan hayvan refahıyla ilgilidir. Örneğin Hayvanları Koruma Kanunu ve Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği.

Yararlanılan Kaynaklar

- Anonim, (1976). **European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes** (<http://conventions.coe.int>), Strazburg.
- Anonim, (1984). **Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu**, 16.05.1986 Tarih ve 19109 Sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- Anonim, (1991). **Council Directive 91/629/EEC**, Laying Down Minimum Standards for the Protection of Calves (<http://europa.eu>).
- Anonim, (1991). **Council Directive 91/630/EEC**, Laying Down Minimum Standards for the Protection of Pigs (<http://europa.eu>).
- Anonim, (1998). **Council Directive 98/58/EC**, Concerning the Protection of Animals Kept for Farming Purposes (<http://europa.eu>).
- Anonim, (1999). **Council Directive 1999/74/EC**, Laying Down Minimum Standards for the Protection of Laying Hens (<http://europa.eu>).
- Anonim, (2002). **Commission Directive 2002/4/EC**, on the Registration of Establishments Keeping Laying Hens, Covered by Council Directive 1999/74/EC (<http://europa.eu>).
- Anonim, (2004). **Hayvanları Koruma Kanunu**, 01.07.2004 Tarih ve 25509 Sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- Anonim, (2004). **Organik Tarım Kanunu**, 03.12.2004 Tarih ve 25659 Sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- Anonim, (2006). **Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği**, 12.05.2006 Tarih ve 26166 Sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- Anonim, (2007). **Council Directive 2007/43/EC** Laying Down Minimum Rules for the Protection of Chickens Kept for Meat Production (<http://europa.eu>).
- Anonim, (2008). **Council Directive 2008/119/EC**, Laying Down Minimum Standards for the Protection of Calves (codified version) (<http://europa.eu>).
- Anonim, (2008). **Council Directive 2008/120/EC**, Laying Down Minimum Standards for the Protection of Pigs (codified version) (<http://europa.eu>).
- Kuruç, B. (1988). **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 569, Ankara.
- Ünal, N. (2007). **Hayvan Refahı Ders Notları**, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Zootečni Anabilim Dalı, Ankara.